

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นที่สอดคล้องกับความต้องการของแรงงาน" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการศึกษาสายอาชีพ

ตอนที่ 3 แนวคิดและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับตลาดแรงงาน

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 3 ว่าด้วยระบบการศึกษา มาตรา 15 กล่าวถึง การจัดการศึกษา มี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการศึกษาที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

นอกจากนี้ ยังได้มีผู้ทรงคุณวุฒิและนักการศึกษาให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไว้แตกต่างกันดังนี้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538) ได้กล่าวถึง การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อก่อให้เกิด

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้มีโอกาส พลาดโอกาส หรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสทางการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ผึกทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพอีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการที่เจริญก้าวหน้า ไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ

ปฐม นิคมานนท์ (2522) ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า กิจกรรมที่สังคมสนใจจัดขึ้น เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ นอกเหนือจากการเรียนตามปกติ ในโรงเรียน กิจกรรมดังกล่าวอาจจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นใด ทั้งนี้เพื่อมุ่งสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ตามแต่ละบุคคลจะสนใจ

Knowles (1984) นักการศึกษาผู้ใหญ่ได้ให้ความหมายของ การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อไปหลังจากที่ได้ออกจากโรงเรียนภาคปกติไปแล้วและเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นไว้สำหรับผู้ใหญ่ โดยสถาบันต่างๆเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2529) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง เป็นกิจกรรมทางการศึกษาใดๆที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ แต่จัดขึ้นนอกเหนือจากระบบโรงเรียนภาคปกติ ทั้งนี้ไม่ว่าจะแยกเป็นกิจกรรมหนึ่งต่างหาก หรือเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมหลักก็ตาม โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้บริการต่อประชากรให้ได้รับการเรียนรู้ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษา และประมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆก็ตามที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้น นอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ ของบุคคลต่างๆในสังคม โดยยึดหลักการที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆจะสนองตอบต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่บุคคลนั้นได้ด้วย

จากนิยามดังกล่าว อาจสรุปความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษานอกระบบที่มีความยืดหยุ่นทั้งด้านผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา หลักสูตร เวลาและสถานที่เรียนโดยจะเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีปรัชญาในการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการเรียนรู้เพื่อชีวิตจริง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเรียนรู้เพื่อการทำงาน เน้นการศึกษาในระยะเวลานั้นที่มุ่งให้คนรู้จักคิด และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยมุ่งจัดบริการให้แก่ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนโดยไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียน ผู้เรียนมาจากทุกกลุ่มอายุ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีภารกิจด้านการประกอบอาชีพและพลาดโอกาสจากการศึกษาภาคปกติ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2544) ดังนั้นในการจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ผู้ใหญ่ในที่นี้ หมายถึง นักศึกษาผู้ใหญ่ที่อยู่ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เป็นผู้มีอายุ ความรู้และประสบการณ์ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีความต้องการหลัก 3 ประการ จากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่(เชียรศรี วิวิธศิริ, 2530)คือ

1. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง เพื่อการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

3. ความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและรู้สึกว่าตนมีคุณค่า

สำหรับทฤษฎีในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ได้มีการศึกษาจากนักการศึกษาหลายๆท่านดังนี้

Tough (1979) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ทำให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ด้วยตนเองจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกว่า 200 คนพบว่า มีจุดเริ่มต้นการเรียนรู้ 3 ลักษณะคือ

1. ได้รับมอบหมายให้ทำ ผู้เรียนต้องศึกษาหาความรู้และทักษะ

2. ความประหลาดใจหรือความอยากรู้อยากเห็น ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียน หรือเรื่องที่ตนเองมีความต้องการ

3. ต้องการใช้เวลาว่างในการเรียนรู้

Brundage และ McKeracher (1980) เสนอว่า ผู้เรียนจะเรียนได้ดีที่สุดเมื่อ

1. ผู้เรียนมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีอนามัยดี นอนหลับอย่างเพียงพอ และไม่เครียด

2. สบายตาและการได้ยินอยู่ในสภาพปกติ

3. ไม่มีความกดดันเรื่องเวลา

4. ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเวลาด้วยตนเอง

5. ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตนเอง

นอกจากนี้ในหนังสือเรื่อง The Adult Learner: A Neglected Species ซึ่ง โนลส์ (Knowles, 1984) ได้สรุปพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. ความต้องการ และความสนใจ (Needs and Interests) ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี หากสิ่งที่เรียนตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา ก็จะมีพหุพอใจ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมเพื่อผู้ใหญ่ให้เกิดการเรียนรู้ควรมีการคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situations) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี ถ้าผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนจึงควรยึดที่สถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่มากกว่าเนื้อหาวิชา

3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) ประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่จึงควรวิเคราะห์ถึงประสบการณ์ของผู้ใหญ่ว่าจะมีส่วนใดนำมาใช้ในการสอนได้บ้าง

4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing) ผู้ใหญ่ต้องการที่จะนำตนเองได้ ดังนั้นผู้สอนจึงควรสืบหาหรือค้นหาคำตอบร่วมกับผู้เรียนมากกว่าที่จะส่งผ่านความรู้หรือเป็นสื่อความรู้

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) เมื่ออายุมากขึ้น ความแตกต่างระหว่างบุคคลก็จะมีมากขึ้น ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่แต่ละคนในแต่ละชั้น ย่อมเป็นไปตามความสามารถของแต่ละคน

Imel (2000) ได้เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงของ Hohn (1998) ที่ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลง 4 ลักษณะ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงโดยการยกเว้น (Change by Exception) 'เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหาข้อยกเว้นจากความเชื่อเดิมที่มีอยู่ เช่น ประสบการณ์จากบุคคลในวัฒนธรรมอื่นที่นำมาเป็นข้อยกเว้นในระบบความเชื่อที่มีอยู่ โดยใช้ในกรณีบุคคลนั้นๆ คนเดียว ไม่ใช่กับทุกวัฒนธรรม

2. การเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น (Incremental Change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อยๆ เกิดขึ้นโดยที่บุคคลไม่รู้ตัว

3. การเปลี่ยนแปลงเป็นตรงกันข้าม (Pendulum Change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองหรือแนวคิดเป็นอย่างมาก

4. การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (Paradigm Change) เป็นการเปลี่ยนแปลงข้อสันนิษฐาน ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับกลไกของสิ่งต่างๆ รอบตัว

ผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือนำนวัตกรรมใหม่มาสู่ผู้เรียนถือเป็นหน่วยในการเปลี่ยนแปลง (Change agent) ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของนักการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ ควรจะคำนึงถึงปัจจัยดังนี้

1. ให้ความสนใจต่อบริบท การเข้าใจบริบทมีผลต่อต่อความสำเร็จในการสอน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีบรรทัดฐานและค่านิยมที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการเปลี่ยนแปลง

2. เตรียมพร้อมที่จะเป็นฝ่ายรุก ในการสอนจะต้องมีการเตรียมตัวเพื่อริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ซึ่งอาจรวมถึงการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนด้วย

3. มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ในการสอนอาจจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น การอ่านหรืออภิปรายบทความร่วมกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นๆ อย่างลึกซึ้งมากขึ้น แต่การเรียนรู้ยังไม่จบลงหลังการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จริงเมื่อมีการนำไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ

4. ลงมือปฏิบัติ การปฏิบัติจะช่วยให้เห็นแนวคิดใหม่ๆ เป็นการทดสอบความเชื่อหรือ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และได้รับรู้ถึงผลของการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งผู้ใหญ่จะสามารถเรียนรู้ได้จากกระบวนการดังกล่าวทั้งหมด

สมคิด อิศระวัฒน์ (2543) ได้เสนอแนวทางในการสอนผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. การสอนผู้ใหญ่ควรกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความคิด ด้านความรู้สึกและด้านการปฏิบัติ การดำเนินการให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ด้านเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. การเน้นเป้าหมายในแต่ละด้านในแต่ละวิชา ไม่เหมือนกัน เนื่องจากเนื้อหาของวิชา มีจุดเน้นไม่เหมือนกัน เป้าหมายของการสอนอาจเน้นการฝึกปฏิบัติ เจตคติหรือด้านความรู้ความเข้าใจ

3. เป้าหมายด้านความรู้ควรทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ในระดับลึก กล่าวคือ ในระดับที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้

4. การจัดฝึกอบรมทุกครั้ง ผู้สอนต้องเน้นเรื่องการสร้างเจตคติเป็นอันดับแรก ผู้สอนต้องปรับเจตคติของผู้เรียนให้มีความสนใจ เพราะความรู้สึกที่ดีจะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนต่อไป

5. การสอนซึ่งเน้นด้านเจตคติเป็นสิ่งที่อาศัยเวลา มากกว่าการสอนที่เน้นให้ความรู้

6. การสอนผู้ใหญ่ให้ได้ผลดีต้องใช้หลากหลายวิธี ความหลากหลายของวิธีการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

7. ผู้สอนควรเปลี่ยนวิธีการสอนทุกครั้งเมื่อสอน ไม่ควรสอนด้วยวิธีการเดิมทุกครั้ง

8. เทคนิคที่ใช้สอนผู้ใหญ่แต่ละกลุ่มอาจมีจุดเน้นต่างกัน

9. การวางแผนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนนำเสนอวิธีการสอนได้หลายแบบ

10. การวิเคราะห์วิธีการสอนแบบในมุมมองต่างๆ ทำให้ผู้สอนรู้จักจุดอ่อนและจุดเด่นของวิธีการสอนแต่ละแบบคืออะไร ทำให้สามารถเลือกวิธีการสอนได้เหมาะกับวัตถุประสงค์และผู้เรียน ทั้งนี้ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อ

1. ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จ
2. สิ่งที่เรียนมีความหมายเป็นเรื่องเป็นราว
3. เรื่องที่เรียนหรือสิ่งที่นำเสนอมีประโยชน์กับผู้เรียน
4. ผู้เรียนมีโอกาสพบปัญหาการเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. มีการทบทวนบ่อยครั้งและการทบทวนเริ่มต้นจากตัวผู้เรียน

และได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่พบว่า มี 2 ลักษณะ คือ เมื่อผู้ใหญ่เรียนรู้ด้วยความสนใจ และเมื่อผู้ใหญ่เรียนรู้ด้วยความจำใจหรือถูกบังคับ ซึ่งสามารถอธิบายในลักษณะดังกล่าวได้ดังนี้

1. เมื่อผู้ใหญ่เรียนรู้ด้วยความสนใจ ขั้นตอนการเรียนรู้ในประเภทนี้มี 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2
1. เริ่มต้น (สนใจ ตื่นเต้น ความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกในทางบวก)	1. เริ่มต้น (สนใจ ตื่นเต้น ความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกในทางบวก)
2. เมื่อเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่างๆ (สับสน ท้อถอย)	2. เมื่อเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่างๆ (สับสน ท้อถอย)
3. การดำเนินการที่จะคลี่คลายความยุ่งยาก (ทำทนาย)	3. การดำเนินการที่จะคลี่คลายความยุ่งยาก (ทำทนาย)
4. เมื่อคลี่คลายความยุ่งยากต่างๆได้ (มีความรู้สึกที่ดี ความพอใจ รู้สึกว่าได้รับความสำเร็จ มีความรู้สึกว่าได้เรียนอะไร ต้องการเรียนรู้อะไร เรียนรู้มากขึ้น)	4. เมื่อคลี่คลายความยุ่งยากต่างๆได้ (มีความรู้สึกที่ดี ความสำเร็จ ความพอใจ)
5. ความสนใจยังคงมีอยู่	5. การผสมผสานความรู้เก่าและความรู้ใหม่ (ตื่นเต้น ภาคภูมิใจ)
	6. ความสนใจยังคงมีอยู่

2. เมื่อผู้ใหญ่เรียนรู้ด้วยความจำใจหรือถูกบังคับ พบว่า ผู้เรียนจะมีประสบการณ์การเรียนรู้ 4 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2
1. เริ่มต้น (ไม่สนใจ โกรธ เกลียด เบื่อหน่าย)	1. เริ่มต้น (ไม่สนใจ เบื่อหน่าย ไม่ต้องการเรียน ไม่กังวลว่าจะเป็นอย่างไร)
2. เมื่อเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่างๆ (โกรธมากยิ่งขึ้น ท้อถอย เบื่อหน่าย)	2. เมื่อเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่างๆ (สับสน วุ่นวายใจ ท้อถอย ทำทนาย)
3. เลิก หยุดกระทำ	3. การดำเนินการที่จะคลี่คลายความยุ่งยาก (คิดว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ)
4. ความไม่สนใจยังคงมีอยู่	4. เมื่อคลี่คลายความยุ่งยากต่างๆได้ (รู้สึกโล่งใจ ดีใจที่ทุกอย่างจบสิ้นลง)
	5. ความไม่สนใจยังคงมีอยู่

รูปแบบที่ 3	รูปแบบที่ 4
1. เริ่มต้น (ไม่สนใจ ไม่อยากทำ รู้สึกว่าเสียเวลา ความรู้สึกในทางลบ)	1. เริ่มต้น (ไม่สนใจ ไม่อยากทำ รู้สึกว่าเสียเวลา)
2. เมื่อเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่างๆ (สับสน เครียดใจ ท้อถอย วุ่นวายใจ ไม่แน่ใจ ทำหาย)	2. เมื่อเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่างๆ (โกรธแค้น ไม่พอใจ ท้อถอย)
3. การดำเนินการที่จะคลี่คลายความยุ่งยาก (บังคับตนเองให้พยายามมากขึ้น)	3. การดำเนินการที่จะคลี่คลายความยุ่งยาก (ทำพอให้พ้นตัว ให้จบสิ้นโดยเร็ว พยายามเกินที่ต่ำที่สุดที่กำหนดไว้)
4. เมื่อคลี่คลายความยุ่งยากต่างๆ ได้ (มีความรู้สึกที่ดี สำเร็จ มีความสุข)	4. เมื่อคลี่คลายความยุ่งยากต่างๆ ได้ (รู้สึกโล่งใจ ดีใจที่ทุกอย่างจบสิ้นลง)
5. การผสมผสานความรู้เก่าและความรู้ใหม่ (ภูมิใจ ตื่นเต้น)	5. ความไม่สนใจยังคงมีอยู่
6. ความไม่สนใจเปลี่ยนเป็นความสนใจ	

เบอร์แมน (Burman, 1969) ได้สังเกตเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และเสนอรูปแบบการเรียนรู้ที่ชื่อว่า "The Learning Spiral" ดังนี้

1. ตระหนัก (Concern)

ผู้เรียนเกิดความตระหนัก มีความสนใจ อยากรู้ หรืออาจเริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นปัญหาหรือความต้องการภายใน

2. ความหงุดหงิด (Frustration)

เกิดจากความไม่เข้าใจ ความไม่สำเร็จ ไม่มีโอกาสได้ในสิ่งที่ตนต้องการเมื่อพยายามจะแก้ปัญหา จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความหงุดหงิด

3. ความสับสน (Confusion)

ผู้เรียนพยายามที่จะเอาชนะความไม่เข้าใจที่ทำให้เกิดความสับสน

4. สำรวจ (Exploration)

ผู้เรียนจะสำรวจหากวิธีต่างๆ ที่จะแก้ปัญหา ที่เกิดจากความสับสนหรือความไม่เข้าใจ

5. ค้นพบ (Discovery)

ผู้เรียนค้นพบวิธีการแก้ปัญหา จากความพยายามด้วยวิธีการต่างๆ

6. การผสมผสาน (Integration)

ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากความรู้ใหม่ผสมผสานกับความรู้เก่า เกิดเป็นขั้นตอนใหม่

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ จำเป็นต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาวิชาและต้องเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย นอกจากนี้ความยืดหยุ่นของหลักสูตรก็จะช่วยให้สามารถนำประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนมาใช้ให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นด้วย

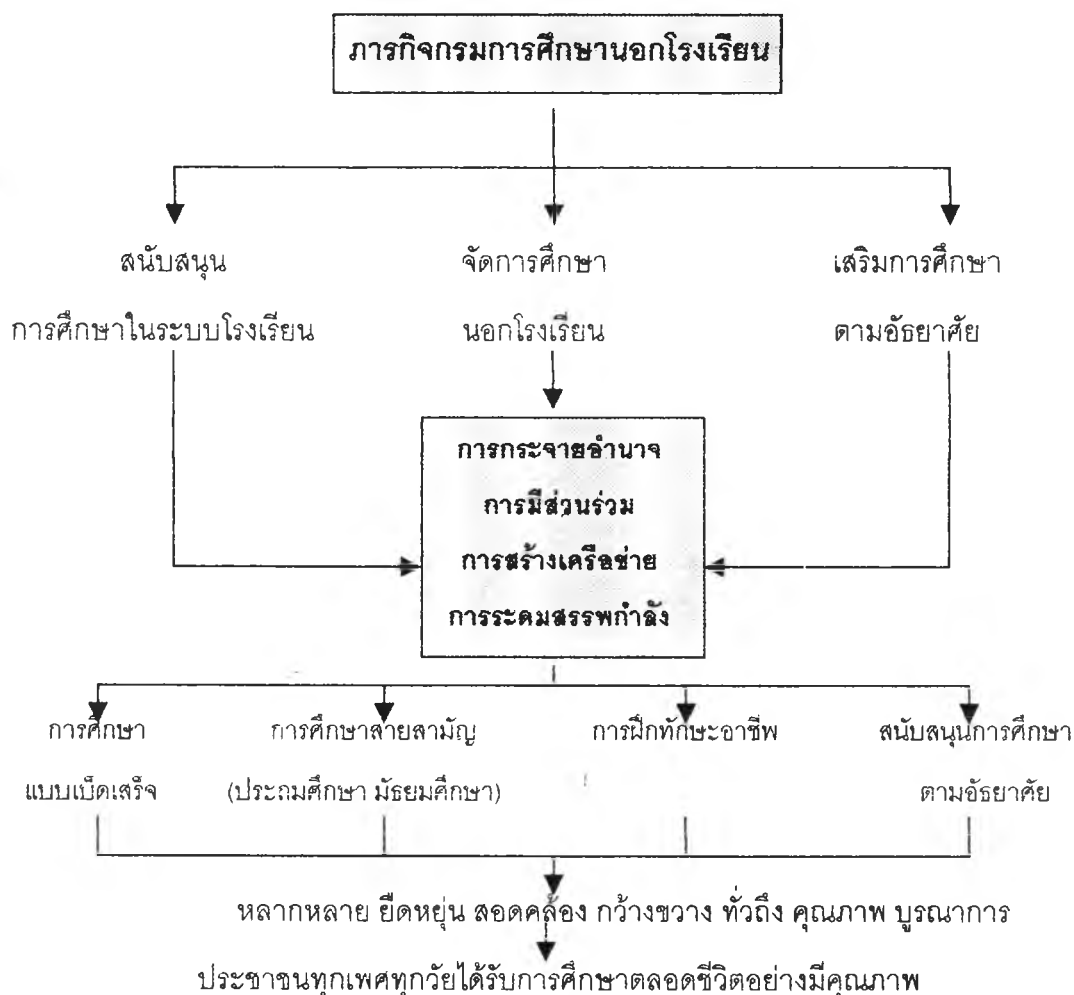
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาสายอาชีพ

2.1 การศึกษานอกโรงเรียน

การศึกษานอกโรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีรูปแบบโครงสร้างไม่แน่นอน สามารถจัดขึ้นได้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ไม่จำกัดสถานที่เพื่อประชาชนทุกคน โดยไม่เลือกวัย เพศ ภูมิหลัง สติปัญญา เป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้กับทุกคน มีหลักการเช่นเดียวกับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อช่วยปิดช่องว่างระหว่างประชาชนที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษาจากระบบโรงเรียน บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของการศึกษานอกโรงเรียนมีดังนี้(เชียรศรี วิริศศิริ, 2530)

1. ให้ความรู้ที่อยู่นอกขอบข่ายการศึกษาในระบบโรงเรียน
2. ให้การศึกษาทดแทนสิ่งที่ไม่ได้รับในภาคเรียนปกติ
3. ให้ความรู้เพิ่มเติมจากที่ได้รับในโรงเรียนภาคปกติ ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในสังคม
4. ช่วยสนับสนุนเพิ่มเติมการศึกษาในระบบโรงเรียน
5. ช่วยเปิดโอกาสทางการศึกษาให้มีความเสมอภาคยิ่งขึ้น
6. เปิดโอกาสให้มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างกว้างขวางขึ้น

สำหรับในประเทศไทย หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2522 มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ พ.ศ. 2541 คือ "วางแผน วิจัย พัฒนา อุดหนุน ส่งเสริม ประสานงาน ให้บริการและดำเนินการด้านการศึกษานอกโรงเรียนรวมทั้งปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม" ซึ่งภารกิจในการจัดการศึกษาสามารถแสดงเป็นแผนภูมิดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน , 2541)

จากแผนภูมิดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า กรรมการศึกษานอกโรงเรียนมีหน้าที่หลักในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานและการศึกษาสายสามัญ ได้แก่ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา และการจัดการศึกษาสายสามัญระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. การศึกษาสายอาชีพ ได้แก่ หลักสูตรกลุ่มสนใจ หลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปอ.) และหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. ทางไกล)
3. การศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ การบริการห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัด/อำเภอ

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี หอสมุดรัชมงศ์ลาภิเศก ห้องสมุดประเภทอื่นๆ ที่
อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน การจัดการศึกษาทางวิทยุโทรทัศน์ การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาว
เทียม และการจัดการศึกษาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในที่นี้จะขอให้อธิบายเฉพาะการศึกษาด้านอาชีพ ซึ่งมุ่งเน้นการฝึกทักษะเพื่อให้ผู้เรียน
สามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพจริงตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีรูปแบบการ
ดำเนินงาน 4 ลักษณะคือ

1. หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น เป็นหลักสูตรที่มีชั่วโมงการฝึกอบรมตั้งแต่ 100-300 ชั่วโมง เน้น
การฝึกปฏิบัติจริงในวิชาชีพต่างๆ เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า พิมพ์ดีด เกษตรกรรม หัตถกรรม ฯลฯ

2. หลักสูตรกลุ่มสนใจ เป็นหลักสูตรที่มีชั่วโมงการฝึกอบรมครั้งละไม่เกิน 30 ชั่วโมง จัดการ
สอนตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน เช่น การเกษตร ศิลปกรรม สันทนาการ ความ
รู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ฯลฯ

3. หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพพุทธศักราช 2533 (ปอ.) เป็นหลักสูตรสำหรับผู้จบการ
ศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกของการทำงานอาชีพ
สามารถตัดสินใจประกอบอาชีพได้เหมาะสมกับความต้องการของตนเองและชุมชน ผู้ที่เรียนจบหลัก
สูตรนี้จะได้รับประกาศนียบัตรเทียบเท่ากับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4. หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ(ปวช.) เป็นหลักสูตรสำหรับผู้จบการศึกษาในระดับมัธยม
ศึกษาตอนต้น และกำลังทำงานในสถานประกอบการ หรือประกอบอาชีพมาอย่างน้อย 3 ปี เพื่อ
ยกระดับของผู้เรียนที่ทำงานนี้ จะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) เทียบเท่าระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลายในระบบโรงเรียน

2.2 การศึกษาสายอาชีพ

การศึกษาสายอาชีพหรือ การอาชีวศึกษา ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราช
บัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง การศึกษาที่มุ่งไปทางช่างฝีมือ อย่างไรก็ตาม ได้มีนักการ
ศึกษาไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ต่างๆกันดังนี้

การอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาวิชาชีพที่จะนำไปประกอบอาชีพทุกชนิดเพื่อดำรงชีวิต โดยมีโรงเรียนหรือสถานศึกษา และครูเป็นผู้สอน มีผู้สนับสนุนและควบคุมให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน (ภิญโญ สารธ, 2523)

วิรัช กุมุทมาศ (2528) ได้สรุปเกี่ยวกับการอาชีวศึกษาว่า หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมบุคคลให้มีอาชีพเป็นหลักฐานในอนาคต และเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของตน หรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ที่ดีกว่าเดิม

การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อชีวิต โดยมุ่งให้ผู้ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมในด้านนี้ได้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมทั้งความรู้ความสามารถและทักษะการผลิต การแปรรูปและการใช้จ่าย (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2542)

Dewey (1916) ได้ให้ความหมายของการศึกษายาชีพ คือ เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของการได้มาซึ่งทักษะและความรู้เกี่ยวกับความสามารถที่จำเป็นในการทำงานและเป็นที่ต้องการของคนทำงานในปัจจุบันและอนาคต

Rasinski and Pedlow (1963) สรุปเกี่ยวกับการศึกษายาชีพว่า เป็นการช่วยผู้เรียนได้มีทักษะทางด้านวิชาการและเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนในหลักสูตรการเตรียมตัวเข้าทำงานที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียนหรือวิทยาลัยไม่ให้ออก

Arum and Shavit (1995) กล่าวถึง การศึกษายาชีพว่าเป็นการศึกษาที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เปรียบเมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยช่วยลดความเสี่ยงต่อการว่างงานและช่วยสร้างโอกาสในการเข้าทำงานเป็นแรงงานที่มีฝีมือ

Apple (1996) กล่าวว่า การศึกษายาชีพเป็นการสอนให้ผู้เรียนได้รู้จักความหมายของอาชีพทั้งทางสังคมและทางความคิด สติปัญญาอย่างเต็มที่ในสภาพปัจจุบันและภูมิหลังในอดีต โดยฝึกทักษะที่จำเป็นในการผลิตสิ่งต่างๆในหน่วยงาน รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ อารยธรรมและการเมืองที่ช่วยให้แรงงานในอนาคตได้จัดการรับมือกับปัญหาในชีวิตประจำวันและหาวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้

Kincheloe (1999) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ How do we tell the workers? ไว้ว่า การศึกษายาชีพเป็นการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดงานและวิธีการทำงาน นอกจากนี้ยังเป็นโครงสร้างของการทำงานในอนาคตที่ช่วยทำให้การทำงานเกิดความสนุกสนาน ความพึงพอใจ การยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน และรายได้ที่เพิ่มขึ้น

Harvey (2001) ได้ให้นิยามของการศึกษายาอาชีพไว้ว่า เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นเป็นหลักสูตรลำดับต่างๆที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีความรู้และทักษะทางวิชาการและทางเทคนิคต่างๆที่จำเป็นต่อการศึกษต่อหรือการประกอบอาชีพทั้งในปัจจุบันและในอนาคตการจ้างงานที่กำลังจะเกิดขึ้น โดยเป็นวิธีในเชิงรุกที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและตลาดแรงงาน

โดยสรุปแล้ว การศึกษายาอาชีพเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทหนึ่งที่ต่างจากการศึกษาทั่วไปตรงที่เป็นการศึกษาเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ โดยจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพ ความสามารถ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ รวมทั้งการสร้างอุปนิสัยที่ดีและจำเป็นในการทำงาน และพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนทางเลือกในการประกอบอาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2.3 ปรัชญาการศึกษาสายอาชีพ

ถึงแม้ว่าการศึกษาวชิชีพจะมีการถ่ายทอดกันในระบบครอบครัวอยู่แล้วก็ตาม แต่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันในด้านการผลิต การแสวงกำไร จึงมีการใช้แรงงานมากขึ้นและต้องการทักษะความชำนาญเฉพาะอย่าง ฉะนั้นปรัชญาอาชีพศึกษาหรือการศึกษายาอาชีพในอดีตจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน คือ เพื่อสนองและป้องกันผลผลิตเข้าสู่ตลาดแรงงาน และเพื่อเสริมสร้างอาชีพอิสระและเป็นผู้นำในด้านอาชีพ ด้วยเหตุนี้ปรัชญาการศึกษาจึงมี 2 แนวคิดคือ (ศิริชัย ชินะตังกูร และเกษร สิทธิภูประเสริฐ, 2525)

1. การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน หลักสูตรและโปรแกรมต่างๆ จึงต้องพิจารณาจากปรัชญาของตลาดแรงงานหรือสถานประกอบการเป็นสำคัญโดยถือเป็นมาตรฐานของการอาชีพศึกษา
2. การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างอาชีพอิสระและเป็นผู้นำทางด้านวิชาชีพ หลักสูตรหรือโปรแกรมต้องกำหนดโดยอาศัยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเป็นเกณฑ์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเป็นผู้นำทางวิชาชีพและสร้างอาชีพอิสระได้

2.4 หน่วยงานที่จัดบริการด้านการศึกษายาอาชีพ

ปัจจุบันหน่วยงานในภาครัฐบาลที่ดำเนินการฝึกอาชีพระยะสั้นให้กับประชาชนมีอยู่ 13 หน่วยงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2529)

1. หน่วยงานที่จัดการฝึกอบรมระยะสั้นเป็นกิจกรรมหลักได้แก่
 - 1.1 กรมการศึกษานอกโรงเรียน
 - 1.2 กรมอาชีวศึกษา

- 1.3 กรมแรงงาน (สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน)
- 1.4 กรมพัฒนาชุมชน
- 1.5 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
- 1.6 สำนักงานพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร
2. หน่วยงานที่จัดการฝึกอาชีพระยะสั้นเป็นกิจกรรมรองได้แก่
 - 2.1 กองอำนวยการรักษาความปลอดภัย
 - 2.2 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - 2.3 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
 - 2.4 กรมราชทัณฑ์
 - 2.5 กรมประชาสัมพันธ์
 - 2.6 ศาลคดีเด็กและเยาวชน

2.5 หน่วยงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดบริการการศึกษาสายอาชีพ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพที่จัดโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากรายงาน "นโยบายการตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครสี่มุมเมือง"(กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2537) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครขึ้นเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ขาดการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะแรงงานความรู้ต่ำ เด็กและเยาวชนเร่ร่อนต่างๆ โดยทำหน้าที่ประสานงานให้หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมจัดการศึกษานอกโรงเรียนและจัดบริการเองบางส่วน ใน 4 เขตพื้นที่ ได้แก่

1. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 (ศน. กทม. 1) เขตบางกอกน้อย มีประชากรที่รับผิดชอบประมาณ 1,710,377 คน ในเขตบางกอกน้อย บางพลัด บางกอกใหญ่ ภาษีเจริญ ดุสิตชั้น ธนบุรี คลองสาน บางขุนเทียน จอมทอง ราษฎร์บูรณะ หนองแขม บางแค รวม 12 ศูนย์
2. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2 (ศน. กทม. 2) เขตสามเสน มีประชากรที่รับผิดชอบประมาณ 1,263,862 คนในเขตดินแดง ดุสิต บางซื่อ พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย พญาไท สัมพันธวงศ์ ราชเทวี สาทร ปทุมวัน บางรัก รวม 11 ศูนย์
3. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 (ศน. กทม. 3) เขตพระโขนง มีประชากรที่รับผิดชอบประมาณ 1,737,437 คนในเขตพระโขนง คลองเตย ยานนาวา บางคอแหลม บางกะปิ ลาดพร้าว ห้วยขวาง จตุจักร วัฒนา ประเวศ สวนหลวง รวม 11 ศูนย์

4. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4(คน. กทม. 4) เขตมีนบุรี มีประชากรที่รับผิดชอบประมาณ 834,261 คนในเขตตอนเมือง บางเขน มีนบุรี ลาดกระบัง หนองจอก บึงกุ่ม รวม 6 ศูนย์

ในศูนย์จะมีบุคลากรที่เป็นข้าราชการ 9 คน ลูกจ้างประจำ 5 คน ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนและบุคลากรที่จ้างในลักษณะชั่วคราวอีกจำนวนหนึ่งตามความจำเป็นของแต่ละกิจกรรม ซึ่งมีโครงสร้างในการบริหารและจัดการองค์กรดังนี้

1. มีผู้บริหารสูงสุดเป็นผู้อำนวยการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ
2. มีการแบ่งโครงสร้างองค์กรแบ่งออกเป็น 5 ฝ่ายคือ
 1. ฝ่ายนโยบายและแผน
 2. ฝ่ายส่งเสริมและบริหารการศึกษา
 3. ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย
 4. ฝ่ายบริหาร
 5. ฝ่ายส่งเสริมการปฏิบัติการ

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ใช้หลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น 5 ประเภทวิชาตามที่ได้รับอนุมัติ ณ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 แบ่งเป็น 5 ประเภทวิชาคือ

1. ประเภทวิชาอุตสาหกรรม
2. ประเภทวิชาศิลปกรรม
3. ประเภทวิชาคหกรรม
4. ประเภทวิชาเกษตรกรรม
5. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม

1.ประเภทวิชาอุตสาหกรรม เป็นการจั้ดประเภทวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะวิชาชีพที่อุตสาหกรรมต้องการ ด้านการลงทุน การประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ในการผลิต ที่ต้องจัดการที่มีรูปแบบและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมมีดังนี้

1.1 เพื่อให้มีความสามารถ ประสบการณ์ด้านอุตสาหกรรม มีความรู้ในการประกอบอาชีพ การลงทุน ด้านการผลิต การค้า ตลอดจนการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรม

1.2 เพื่อให้มีโอกาสเลือกงานอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ เจตคติและความรู้ของตนเอง

1.3 เพื่อพัฒนาคุณภาพ จริยธรรม เจตคติ กิจนิสัย การทำงานที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างงานและพัฒนาอุตสาหกรรมได้เสมอ

1.4 เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ทั้งทางกายและใจ

วิชาประเภทอุตสาหกรรมประกอบด้วย 17 สาขาวิชา คือ ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อม ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างซ่อมเครื่องยนต์แก๊สโซลีน ช่างเครื่องยนต์ดีเซลเล็ก ช่างซ่อมเครื่องยนต์เบนซิน ช่างซ่อมเครื่องยนต์ดีเซล ช่างไฟฟ้ารถยนต์ ช่างเคาะตัวถังรถยนต์ ช่างพ่นสีรถยนต์ ช่างเซรามิก การเขียนแบบก่อสร้างบ้านพักอาศัย 1-2 ชั้น การเขียนแบบผลิตภัณฑ์ไม้ ช่างไม้เฟอร์นิเจอร์ งานไม้ ก่อสร้างปูน และเทคนิคการคุมงานก่อสร้าง

2. **ประเภทวิชาศิลปกรรม** เป็นประเภทวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะวิชาชีพด้านฝีมือ ทำให้เกิดความรู้สึกสุนทรีย์ภาพในการสร้างสรรค์งานด้านฝีมือและศิลปะ หลักสูตรของประเภทศิลปทัศนกรรมมีจุดมุ่งหมายดังนี้

2.1 ให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการทางศิลปทัศนกรรม เพื่อที่จะนำมาใช้ค้นคว้าและพัฒนางานศิลปทัศนกรรมของชาติให้สอดคล้องกับความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่

2.2 ให้ความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปทัศนกรรม อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นมีเจตคติที่ดีต่องานศิลปทัศนกรรม

2.3 ให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานศิลปทัศนกรรม และสามารถนำไปประยุกต์ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบัน

2.4 ให้มีลักษณะนิสัยเป็นผู้รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีคุณธรรม จริยธรรม และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

2.5 ให้สามารถจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรม และฝึกให้มีทักษะในวิชาศิลปทัศนกรรมจนสามารถนำไปประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

วิชาประเภทศิลปกรรมประกอบด้วย 13 สาขาวิชา คือ การทำเครื่องประดับ การทำเครื่องเงินประยุกต์ การพิมพ์สกรีน การทอผ้าเชิงอนุรักษ์ การจักสาน การประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุดนตรี การบริหารกายประกอบดนตรี การแกะสลัก จิตรกรรม ใหราศาสตร์ การถ่ายภาพเบื้องต้น และการทำอิฐมอญ

3. **ประเภทวิชาคหกรรม** วิชาที่ว่าด้วยศิลปะที่เกี่ยวกับงานบ้าน ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร และการตกแต่งบ้าน ตลอดจนการดูแลเลี้ยงดูเด็กและคนชรา จุดประสงค์ของประเภทวิชานี้คือ

3.1 เพื่อการกินอยู่ดีของครอบครัวและการสร้างสรรค์ครอบครัวให้พัฒนาทุกด้าน

3.2 เพื่อให้มีความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงให้ทันกับความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน

3.3 เพื่อให้มีความรู้ทางการออกแบบ และประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ ให้เหมาะสมกับความนิยมของตลาดและสามารถสร้างสรรค์งานได้

3.4 เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการค้าและธุรกิจบริการ เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพครอบครัว

3.5 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจินตัยในการทำงานอย่างถูกต้อง

3.6 เพื่อให้สามารถนำความรู้ความชำนาญ ในวิชาชีพไปประกอบอาชีพอิสระ ประกอบอาชีพส่วนตัว หรือทำงานร่วมกับผู้อื่น วิชาประเภทคหกรรมประกอบด้วย 5 สาขาวิชา คือ ช่างตัดเสื้อสตรี ช่างตัดเสื้อผ้าชาย ช่างเสริมสวย ช่างตัดผมชาย อาหารและขนม

4. ประเภทวิชาเกษตรกรรม มีเพียงสาขาวิชาเดียวคือ เกษตรกรรม เป็นประเภทวิชาด้านการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ การประมง ป่าไม้ และวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับด้านเกษตร และผลผลิตทางการเกษตร การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน ปัจจุบันไม่มีเปิดสอนในศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต กรุงเทพมหานคร ประเภทวิชานี้มีจุดประสงค์คือ

4.1 เพื่อให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพโดยตรง และเปิดโอกาสให้เลือกเรียนโดยเสรีตามความถนัด ความสนใจและความต้องการของตลาดแรงงาน

4.2 เพื่อให้มีความสามารถนำความรู้ ออกไปประกอบอาชีพด้วยความมั่นใจ มีความสามารถในการผลิต การบริโภค การบริการ การจำหน่ายและการจัดการ

4.3 เพื่อให้เกิดทักษะ ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพในเชิงธุรกิจ อุตสาหกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการเกษตร

4.4 เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพและอนามัยที่สมบูรณ์

4.5 เพื่อให้รู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีความขยัน อดทนและประหยัด

4.6 เพื่อให้มีความสำนึกในความเป็นไทย ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

5. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม เป็นการจัดการประเภทวิชาด้านการค้าขาย ธุรกิจ รวมทั้งประกอบการอื่นๆในเชิงธุรกิจและบริการ จุดประสงค์ของประเภทวิชาพาณิชยกรรมคือ

5.1 เพื่อให้มีความสามารถ มีประสบการณ์ทางธุรกิจ และความรู้ในการประกอบอาชีพ นักบัญชี นักขาย เลขานุการ บริการธุรกิจการโรงแรม บริการธุรกิจสถานพยาบาล ทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 เพื่อให้มีความสามารถ ประสบการณ์ และความรู้ในการประกอบการ เจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีประสิทธิภาพในการทำงาน

5.3 เพื่อให้มีโอกาสเลือกงานอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ เจตคติและความรู้ของตนเอง

5.4 เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ กิจนิสัย การทำงานที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างงานและพัฒนาอาชีพธุรกิจและอาชีพส่วนตัวได้เสมอ

5.5 เพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพ มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งจิตใจและร่างกาย

5.6 ให้ความเข้าใจปัญหา เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศ และโลก ปัจจุบัน มีความสำนึกในความเป็นไทย ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

วิชาประเภทพหุศึกษาระบบประกอบด้วย 7 สาขาวิชาคือ การจัดการ คอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ พิมพ์ดีด บัญชี ภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น

สำหรับในแต่ละสาขาวิชา ประกอบด้วยรายวิชาย่อยที่มีจำนวนชั่วโมงประมาณ 100-300 ชั่วโมง นักศึกษาสามารถลงเรียนได้ตามความสนใจ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่ทางศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเห็นว่ามิใช่ให้ความสนใจที่จะเรียนก็สามารถจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักศึกษาได้

ตอนที่ 3 แนวคิดและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพเป็นการให้การศึกษาด้านอาชีพแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่ขาดโอกาสเพื่อให้เห็นช่องทางในการทำมาหากิน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการทำงานและการประกอบอาชีพอิสระ หรืออาชีพรับจ้างในตลาดแรงงาน หรือปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน โดยการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียน การสอน ให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสภาพความต้องการของบุคคลและชุมชน โดยให้เสริมรับกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในรูปแบบอื่นๆตามแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538)

3.1 หลักการในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น

จากหนังสือเรื่องการปรับปรุงการศึกษายาอาชีพระยะสั้น ได้ให้หลักการจัดฝึกอาชีพระยะสั้นได้ดังนี้

1. ต้องมีเป้าหมายในการฝึกอบรม พร้อมทั้งขั้นตอนและระดับด้านความรู้และทักษะ ที่ผู้ที่ได้รับการฝึกอาชีพระยะสั้นมีอย่างชัดเจน หลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว
2. การฝึกอาชีพระยะสั้นต้องจัดให้ครบวงจร กล่าวคือ จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้สูงในด้านการมีงานทำ อันหมายถึง การประกอบอาชีพส่วนตัว หรือการเพิ่มรายได้หรือการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและคุณภาพของผลผลิต หรือความก้าวหน้าในอาชีพนั้น
3. มีลักษณะยืดหยุ่น ดัดแปลง และปรับปรุงได้เสมอ มีความคล่องตัวสูง

4. มีมาตรการในการควบคุมคุณภาพด้านทักษะ และความรู้ของผู้รับการฝึกอบรม
5. สอดคล้องกับภาวะตลาดแรงงาน และทรัพยากรในท้องถิ่น
6. ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ยังไม่มีงานทำเป็นอันดับแรก และผู้ทำงานต่ำระดับต่อมา มากกว่าจะจัดบริการเพื่อระดับความรู้ให้แก่ผู้ที่มีงานทำอยู่แล้ว
7. ส่งเสริมภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการฝึกอาชีพพระยะสั้น (สายสุริยะ จุติกุล และคณะ, 2530)

3.2 จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น

กรมการศึกษานอกโรงเรียน(2538)กล่าวถึงหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นว่าเป็นหลักสูตรวิชาชีพสาขาต่างๆที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนพัฒนาขึ้น ให้บริการกลุ่มเป้าหมาย เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาเรียนตั้งแต่ 30-300 ชั่วโมง มักจะจบในตัวเอง ซึ่งชุมชนสามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่เพื่อใช้เป็นหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนได้ ในรายงานการประชุมโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น (2543) ได้กล่าวถึงนโยบายในการจัดฝึกอาชีพในหลักสูตรพระยะสั้นที่เหมาะสมไว้ดังต่อไปนี้

1. จัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การงานและอาชีพ
2. จัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพอิสระ
3. จัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน

3.3 นโยบายการจัดฝึกอาชีพพระยะสั้น

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเรียนสายอาชีพพระยะสั้นการสามารถดำเนินงานโดยใช้เกณฑ์ตามคำสั่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ 864/2536 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2536 ดังนี้

การจัดการศึกษาสายอาชีพอาจจัดได้ภายในสถานศึกษาทั้งที่ดำเนินการเองและ/หรือร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน โดยจัดเพื่อสาธารณประโยชน์หรือเป็นการจัดที่ไม่หวังผลกำไร มีกำหนดหลักสูตรการสอนร่วมกัน และไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีนี้จัดร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน จัดได้ 3 กรณีคือ

1. การจัดการศึกษาสายอาชีพพร้อมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในลักษณะของโรงเรียนผู้ใหญ่
2. การจัดการศึกษาสายอาชีพพร้อมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในลักษณะที่

หน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ให้การส่งเสริมสนับสนุน ทั้งนี้หน่วยงานที่ประสงค์จะจัดการศึกษาสายอาชีพร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดทำรายละเอียดเสนอในเรื่องต่อไปนี้

- ก. นักศึกษา
- ข. ผู้สอน
- ค. สถานที่จัดสอน
- ง. การวัดผล
- จ. หลักสูตรและการจบหลักสูตร
- ฉ. อุปกรณ์การฝึก
- ช. การจัดกิจกรรมและแนวและการเสริมหลักสูตร
- ซ. การเงินและอื่นๆ (ถ้ามี)

ระหว่างการสอน สถานศึกษาทำหน้าที่นิเทศ ติดตามกำกับดูแล สนับสนุน และวัดผลร่วมกัน เมื่อจบการศึกษาแต่ละรุ่นสถานศึกษาดำเนินการออกใบสำคัญ การศึกษาสายอาชีพ ติดตามผู้จบหลักสูตรและประเมินโครงการ

3 การจัดการศึกษาสายอาชีพร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในลักษณะที่สถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ หน่วยงานอื่นเป็นผู้ให้การสนับสนุน

3.4 ประชากรเป้าหมายในการจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมายในปัจจุบันของการจัดการศึกษาวิชาชีพระยะสั้น ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. ผู้ด้อยโอกาสในโรงงานและสถานประกอบการ ได้แก่ ผู้ใช้แรงงานที่มีพื้นฐานความรู้ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษา ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และไม่ได้ศึกษาต่อ โดยเน้นให้ได้รับความรู้ ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในสถานประกอบการ
2. ผู้ขาดโอกาสในกลุ่มต่างๆ ได้แก่ ชาวชุมชนแออัด เยาวชน สตรีอาชีพพิเศษ สตรีกลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาสังคม คนพิการ ผู้ต้องขังและกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นทักษะในเรื่องการจัดการ การตลาด คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้อย่างครบวงจร
3. กลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการในเชิงธุรกิจตามแนวบริเวณชายแดน เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารในเชิงธุรกิจ การค้า แลกเปลี่ยนทางวิชาการ และวัฒนธรรมประเพณีได้ดียิ่งขึ้น
4. กลุ่มเป้าหมายพิเศษ ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุกำนันผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาตำบล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเยาวชนไทยในต่างประเทศ ทหารกองประจำการ

3.5 รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

วินัย สายหงษ์(2533) ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาวิชาชีพหลักสูตรต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนไว้ว่า แต่ละหลักสูตรจะมีรูปแบบที่มีลักษณะเหมือนกันดังนี้

1. ปัจจัยป้อนการเรียนการสอน หมายถึง จุดมุ่งหมายและทรัพยากรที่ใช้ ได้แก่ อาคาร สถานที่ ครู ผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ เวลา ตลอดจนความคิดเห็นต่างๆที่ใช้ในการวางแผนการเรียนการสอน ดังอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1.1 ครูผู้สอนวิชาอาชีพ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

ก. วิทยากรหรือครูผู้ชำนาญ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในงานและอาชีพเฉพาะอย่างผ่านการคัดเลือก และการฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพทั่วไปตามความต้องการของท้องถิ่น

ข. วิทยากรหรือครูมีคุณวุฒิ ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการที่ศึกษาเล่าเรียนในสาขาอาชีพระดับต่างๆ

1.2 ผู้เรียน ผู้เรียนในการเรียนการสอนวิชาชีพเป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุ 14 ปีขึ้นไป ประสงค์ที่เรียนเพื่อเข้าสู่อาชีพ หรือเพื่อสร้างอาชีพเสริม หรือนำไปใช้เป็นประสบการณ์ในการพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ จัดเป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทั้งอายุ วุฒิ ความถนัดทางการเรียน ความสามารถในการเรียนรู้และความพยายามในการเรียน

1.3 หลักสูตร หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ส่วนใหญ่จะพัฒนาทักษะเฉพาะสำหรับ ผู้เรียนที่นำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว ตามลักษณะความต้องการทางอาชีพ ซึ่งหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

1.4 สภาพแวดล้อมทางการเรียน

ก.. เวลาเรียนของการเรียนวิชาชีพ สถานศึกษา องค์กรต่างๆ ได้จัดเวลาของการเรียนไว้เป็นรอบๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน เช่น รอบเช้า รอบบ่าย รอบค่ำ

ข. การจัดชั้นเรียนอาชีพ มักจะใช้สถานที่ที่ผู้เรียนไปมาได้สะดวก ปลอดภัย เช่น สถานที่ราชการ โรงเรียน วัด หรือหน่วยเคลื่อนที่ตามชุมชนต่างๆ

2. กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การเตรียมความพร้อม ได้แก่ การสร้างสิ่งเร้าใจให้สนใจเรียน และการประเมินผู้เรียนเพื่อจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ให้ต่อเนื่องจากพื้นฐานเดิมของผู้เรียน

2.2 การให้ประสบการณ์ความรู้ใหม่ ในช่วงนี้ต้องใช้กลวิธีสอนและสื่อการสอนให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

2.3 การเสริมสร้างทักษะ เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ประสบ

การณ์ใหม่ๆ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ เข้าใจเรื่องที่เรียนมาแล้วให้ดียิ่งขึ้น

2.4 กิจกรรมสนับสนุน เพื่อทบทวนความรู้และทักษะในเรื่องที่เรียนมา เป็นการย้ำให้เกิดความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ได้

3. การควบคุมและการตรวจสอบ เป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ผู้เรียนรายงานผลการเรียน การพูดคุยถึงความก้าวหน้า สภาพปัญหาการเรียน ตลอดจนการเสริมกำลังใจ เพื่อประเมินว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด

4. **สัมฤทธิ์ผลของการสอน** เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ทักษะฝีมือ และเจตคติให้เป็นที่ไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

วัลลีย์ เปรมาษเรีเยอร์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน และสรุปรูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันที่จะต้องมีส่วนประกอบสำคัญดังนี้คือ

1. หลักสูตร ในการจัดการศึกษาวิชาชีพ หลักสูตรที่ดีจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสนองความต้องการของแรงงาน

2. การจัดการเรียนการสอน เป็นวิธีการที่ผู้สอนใช้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชาที่สอนนั้นด้วย จึงจะทำให้การเรียนการสอนนั้นบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. สื่อการเรียนการสอน ในการเรียนการสอนวิชาชีพ สื่อการสอนนับมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้แล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีและรวดเร็วขึ้น และที่สำคัญเป็นการให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง จากการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนวิชาชีพ

4. การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลมีขึ้นเพื่อ จะได้ทราบข้อบกพร่องในการเรียนการสอน ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ สิ่งใดสมควรที่จะแก้ไขและปรับปรุง เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาชีพได้ผลจริงๆ ซึ่งในการวัดและประเมินผลโดยทั่วไป จะเน้นด้านการฝึกทักษะและปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงต้องใช้วิธีการทางด้านการวัดและประเมินผลเกี่ยวกับการฝึกงานหรือปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

5. สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน สถานที่หรือโรงฝึกงานนับเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาชีพบรรลุผลเช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่นๆ ที่กล่าวมา ด้วยเหตุนี้ในการจัดสถานที่หรือโรงฝึกงานจึงควรจัดให้มีความใกล้เคียงกับมาตรฐานให้มากที่สุด เป็นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถเหมาะสมกับงาน เพื่อจะได้ออกไปทำงานให้เข้ากับสภาพของการ

ทำงานทั้งทางร่างกายและจิตใจ โรงฝึกงานจึงต้องมีสภาพดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อากาศปลอดโปร่ง ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำงานให้กับผู้เรียน องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านนี้ จะช่วยชี้ให้เห็นว่า ในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

กิจจา เวสประชุม (2540) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพพระยะสันไว้ดังนี้คือ

1. หลักสูตร ต้องมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและตลาดแรงงาน
2. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ใช้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้
3. ครูผู้สอน จะต้องมีความประพฤติ มีความเชี่ยวชาญและเอาใจใส่ต่อผู้เรียน ทั้งนี้เพราะคุณลักษณะของครูจะส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ประภาศรี สุฉันทบุตร, 2522)
4. สื่อการเรียนการสอน นอกจากสื่อจะเป็นสิ่งที่สร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาชีพแล้ว สื่อยังช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีและรวดเร็วขึ้น อีกทั้งยังเป็นการให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนวิชาชีพ
5. การวัดและการประเมินผล เพื่อจะได้ทราบถึงข้อบกพร่องว่าสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไข โดยการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาชีพจะเน้นที่การฝึกทักษะและปฏิบัติงานจริง
6. สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำงานให้กับผู้เรียน เป็นการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมและความสามารถที่เหมาะสมกับงาน ดังนั้นการจัดสถานที่ควรมีความใกล้เคียงกับมาตรฐานให้มากที่สุด

จากข้อมูลที่แสดงเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันสามารถสรุปได้ว่า จะต้องประกอบด้วย หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน ครู สื่อการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมทางการเรียนและการวัดและประเมินผล ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักสูตร

Good (1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า มี 3 ประการคือ

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นหรือประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาที่สำคัญ เช่น หลักสูตรศิลปศึกษา

2. หลักสูตร คือ คำโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งเฉพาะที่ต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้มีความรู้จนจบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตรเพื่อให้สามารถได้เรียนต่อไปในทางอาชีพ

3. หลักสูตรคือ กลุ่มวิชาหรือการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของสถานศึกษา ในที่นี้ หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับประกอบด้วยเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่ง และการจัดประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

Miller (1978) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า คือประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและตามแผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อใช้ภายในหรือภายนอกสถานศึกษา โดยคาดหวังให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ลูวิทย์ ชี้อย่าง (2526) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการเรียนการสอนในการจัดประสบการณ์ทั้งหลายให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม

สรุปได้ว่า หลักสูตรคือ ประมวลของประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียน ได้มีการเรียนรู้ ทักษะคิด ความคิดรวบยอดและเกิดพัฒนาการ ทักษะที่พึงประสงค์ ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพสังคมและเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

สำหรับหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาทักษะเฉพาะเพื่อผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้อย่างรวดเร็วตามลักษณะความต้องการทางอาชีพของแต่ละบุคคลและตลาดแรงงาน ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรวิชาชีพพระยะสันดังนี้

1. การแบ่งเวลาเรียน ระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมตามหลักสูตรวิชาชีพให้เป็นไปตามเนื้อหา รายวิชาของหลักสูตรนั้นๆ การแบ่งเวลาเรียนให้ถือตามลักษณะเนื้อหาของรายวิชาในหลักสูตร

2. จำนวนเวลาเรียน นักศึกษาจะต้องมีเวลาเรียนตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรรายวิชานั้นๆ จึงจะมีสิทธิได้รับใบแสดงผลการเรียนและใบสำคัญ

3. หน่วยกิต วิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรนี้ เป็นวิชาที่มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติรวมกัน การกำหนดหน่วยกิตของรายวิชาจึงให้ถือหลักเกณฑ์ ดังนี้คือ วิชาที่มีค่า 1 หน่วยกิต หมายถึง วิชาที่ใช้เวลาเรียนรวมกันไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง โดยจะเป็นรายวิชาเดี่ยวหรือหลายรายวิชารวมกันก็ได้

4. การประเมินผลการเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรวิชาชีพ

5. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ให้อธิบดีกรมวิชาการมีอำนาจในการสั่งยกเลิก เพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

6. คุณสมบัติของผู้เรียน ผู้เข้าเรียนทุกคนจะต้องผ่านการทดสอบหรือการคัดเลือกของโรงเรียนตามที่เกณฑ์กำหนด

7. การโอนหน่วยกิต ผู้เข้าเรียนที่มีความประสงค์จะขอโอนหน่วยกิตเข้าสมทบกับหน่วยกิตในระบบโรงเรียน หรือการศึกษานอกโรงเรียนเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3-4 จะทำได้เมื่อผู้บริหารโรงเรียนที่จะรับโอนยินยอม (รายงานการประชุมโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น, 2543)

กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจจา เวสประชุม (2540) ได้ให้ความหมายของ การจัดการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เป็นเครื่องมือ ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ที่ดี เป็นการส่งเสริมให้มีการพัฒนาในด้านต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่นเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

วาริ ธิระจิตร (2530) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน
2. ช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ
4. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
6. ช่วยส่งเสริมทักษะในด้านต่างๆ
7. ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน
8. ช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. ช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ให้กว้างขวาง
10. ช่วยส่งเสริมความมั่งคั่งและพัฒนาการของผู้เรียน
11. ช่วยส่งเสริมทักษะในด้านต่างๆ
12. ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
13. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียน
14. ช่วยส่งเสริมให้รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ
15. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในเรื่องต่างๆ

สุเทพ เมฆ (2531) ได้เสนอแนะหลักการในการจัดกิจกรรมการสอนไว้ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมตัวก่อนการเรียนรู้อีก่อนที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ผู้เรียนควรจะมีพื้นฐานที่จำเป็นมาก่อน ผู้สอนควรบอกได้ว่า มีความรู้เดิมอะไรบ้างที่เป็นประโยชน์หรือขัดขวางการเรียนรู้ใหม่
2. การจูงใจ ผู้เรียนจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพหากสนใจในสิ่งที่เรียน การเลือกเนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจหรือผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดกิจกรรมการเรียนจะช่วยให้เกิดความสนใจมากขึ้นกิจกรรมต่างๆควรมีลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนมั่นใจว่าจะสามารถทำสำเร็จได้

3. การให้ผู้เรียนได้เห็นพฤติกรรมปลายทางเป็นแบบอย่าง จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบพฤติกรรมนั้น
 4. การตอบสนองอย่างมีชีวิตชีวา กิจกรรมต่างๆในชั้นเรียนควรเป็นเรื่องของผู้เรียนเป็นหลัก เพราะผู้เรียนจะเรียนรู้จากสิ่งที่ได้กระทำ
 5. การแนะนำ ผู้เรียนควรได้รับคำแนะนำจนกระทั่งสามารถแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ใหม่ได้
 6. การฝึกปฏิบัติ ควรมีการฝึกปฏิบัติพฤติกรรมที่เรียนรู้ใหม่บ่อยครั้ง
 7. การแจ้งผลกลับในการแสดงพฤติกรรม ผู้เรียนควรได้รับทราบผลของการแสดงพฤติกรรม หรือการปฏิบัติโดยทันทีหากเป็นการปฏิบัติงานที่ได้ผลดี การให้รางวัลจะเป็นการเสริมแรงให้ผู้เรียนทำเช่นนั้นอีก
 8. การจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ควรเรียงลำดับเนื้อหาวิชาจากง่ายไปหายาก หรือจากสิ่งใกล้ตัวไปยังไกลตัว
 9. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้เรียนต้องมีลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนในวิธีที่ถนัดและเหมาะสมกับความสามารถ
 10. พฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงทักษะการกระตุ้นความสนใจ การอธิบาย การให้คำแนะนำ การใช้ตัวเสริมแรง ตลอดจนการบริหารห้องเรียน ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนสอนทั้งสิ้น
- สำหรับการเรียนการสอนวิชาซีพระยะสั้น ครูเป็นผู้พิจารณาเนื้อหาว่าควรจะสอนด้านทฤษฎี และด้านปฏิบัติอย่างละก็เปอร์เซ็นต์ โดยเอาผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งควรดำเนินการดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543)
1. การชี้แจงสนทนา เนื้อหาสาระต่างๆ ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนอย่างชัดเจนก่อน
 2. การสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ ขั้นตอนการทำงาน ฯลฯ โดยให้ผู้สอนทำการสาธิตและให้ผู้เรียนทดลองตาม
 3. การปฏิบัติจริง ผู้เรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญ ตลอดจนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น
 4. ค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง เพื่อให้มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องให้แตกฉานยิ่งขึ้น
 5. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และสิ่งอื่นๆ ที่เห็นว่า จะเป็นทางแห่งการสร้างคนให้มีคุณภาพ เพื่อสร้างงานให้มีคุณภาพในอนาคต

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต้องมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะมากที่สุด จึงจำเป็นต้องพิจารณากิจกรรมและวิธีการสอนมาใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ด้วย

ครู

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของครูว่า หมายถึง ผู้สอน ศิษย์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์

ยนต์ ชุ่มจิต (2531) ได้ให้ความหมายของครูว่า เป็นผู้บรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ เป็นผู้ที่มีความอดทนหนักแน่นควรค่าแก่การเคารพบูชาของศิษย์

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการช่วยให้นักศึกษาผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้คือ

1.หาวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความสนิมสนมคุ้นเคยกัน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น

2.ร่วมมือกับผู้เรียนในการวางแผนการเรียน การวางแผนการเรียน

3.เป็นผู้ให้กำลังใจ แนะนำและช่วยเหลือ รวมทั้งให้บริการจัดหาแหล่งความรู้ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนการไปดูงานนอกสถานที่

4.ช่วยเหลือผู้เรียนในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน

รัตนา พุ่มไพศาล (2533) ได้กล่าวถึงครูผู้ทำหน้าที่สอน ผู้เรียนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนว่า จะต้องไม่เป็นครูอย่างเดียว ต้องเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการเรียน กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ จัดสภาพการเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ซึ่งครูควรมีลักษณะที่ดีคือ

1.มีทักษะในการสอน

2.มีอารมณ์ขัน

3.มีความสามารถที่จะเข้ากับผู้เรียนได้

4.มีใจกว้าง

5.มีความรู้ดีในเรื่องที่สอน

6.มีความอดทน

7.มีความสง่า

8.ให้เกียรติผู้เรียน

9.มีเสียงไพเราะ

10.มีความยุติธรรมและปราศจากความลำเอียง

- 11.สนใจเนื้อหาวิชาอยู่เสมอ
- 12.มีอุดมการณ์
- 13.มีความจริงใจ
- 14.มีสัจจะ
- 15.มีความคิดริเริ่ม
- 16.มีมนุษยสัมพันธ์ดี

ชนะ กลสิภาร์ (2529) ได้กล่าวถึงครูที่สอนวิชาชีพว่าต้องมีสมรรถภาพเพียงพอที่จะให้ความรู้ทั้งวิชาพื้นฐาน ทฤษฎีและปฏิบัติ เทคโนโลยี ในด้านต่างๆดังนี้

1. ความสามารถด้านการวางแผนการสอน
2. ความสามารถในการสอนและใช้สื่อการสอน
3. ความรู้ความสามารถในการแนะแนว
4. ความรู้ความสามารถในการจัดการ
5. ความสามารถในการประชาสัมพันธ์และการมีมนุษยสัมพันธ์ดี
6. การเป็นผู้มีบทบาทในวิชาชีพ

วินัย สายหงษ์ (2528) กล่าวถึง ครูผู้สอนวิชาชีพเรียกได้หลายชื่อตามสภาพการจัดการเรียนการสอนของแต่ละหน่วยงาน เช่น วิทยากร ผู้ฝึกอบรม ครูผู้สอน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. วิทยากรหรือครูผู้ชำนาญ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานอาชีพเฉพาะอย่างตามความต้องการของท้องถิ่น
 2. วิทยากรหรือครูมีวุฒิ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนในสาขาอาชีพในระดับต่างๆทำหน้าที่สอนวิชาที่มีเนื้อหาสาระที่มีความยากและต้องใช้หลักการที่ถูกต้อง
- Littrell (1970) สรุปถึง ลักษณะของครูวิชาชีพที่ประสบความสำเร็จในการสอนไว้ดังนี้
1. เข้าใจเนื้อหาวิชาที่สอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ
 2. รู้จักวางแผนการสอน
 3. สอนดี
 4. ศรัทธาและมีความมั่นใจในการสอน
 5. สอนด้วยความตั้งใจ
 6. ตรงต่อเวลา
 7. พูดดังฟังชัด
 8. มีความยุติธรรมและมีคุณธรรม
 9. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ

10. รู้จักวิธีวัดและประเมินผล

Quinlan and O'Brodovich (1996) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้สอนวิชาชีพว่า ต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รู้ถึงสภาพ โอกาสและแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานโดยต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนเพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ในการสร้างโอกาสในการทำงานให้กับผู้เรียนเหล่านั้น ทั้งนี้ผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนมองโลกในแง่ดีและคิดว่าสามารถควบคุมชีวิตตนเองได้ ซึ่งอาจจะต้องมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความเชื่อมโยงของโปรแกรมที่เรียนกับการทำงาน เช่น การทัศนศึกษาหรือพาไปดูงาน

พันธ์เพ็ญ หีบเพชร (2540) ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสอนวิชาชีพพระยะสัน ตามทัศนะของนักศึกษาผู้ใหญ่วิทยาลัยสารพัดช่าง ในเขตภาคใต้พบว่า นักศึกษาต้องการครูที่มีลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ในวิชาชีพที่สอนเป็นอย่างดี และประยุกต์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้
2. มีทักษะในการใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้อง ปลอดภัย
3. สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
4. พูดจาไพเราะและชัดเจน
5. ถ่ายทอดความรู้โดยไม่บิดเบือนหรือปิดบัง
6. ต้องหวังดีและจริงใจกับนักศึกษาทุกคน สามารถให้คำปรึกษาในการประกอบอาชีพและ
7. แนะนำแนวทางการประกอบอาชีพได้

สรุปได้ว่า ครูเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ผู้สอนที่ดี นอกเหนือจากการเป็นผู้ที่มีความรู้ ซึ่งต้องคำนึงถึงความสนใจ เอาใจใส่ต่อผู้เรียน มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เช่นกัน

การวัดและการประเมินผล

การเรียนการสอนวิชาชีพพระยะสันเน้นให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการศึกษาได้ฝึกปฏิบัติให้มีทักษะพอที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพ การวัดและการประเมินผลการเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย "การประเมินผลการเรียน หลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน พ.ศ. 2522" (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4, 2544) ได้กำหนดให้ประเมินผลการเรียนจากการวัดผลระหว่างเรียนและเมื่อเรียนจบแต่ละรายวิชา การประเมินผลอาจใช้การทดสอบหรือการสังเกตหรือวิธีอื่นใดทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของเนื้อหาวิชานั้นๆ

เนื้อหาในแต่ละรายวิชา ผู้สอนอาจพิจารณาแบ่งออกเป็นรายวิชาหรือเป็นงานให้ผู้เรียนปฏิบัติ ในการประเมินผลจึงควรประเมินจากระหว่างเรียนแต่ละรายวิชาย่อยหรือการปฏิบัติงานแต่ละงานตั้งแต่ต้นจนจบ ถือว่าเป็นผลการเรียนของรายวิชาย่อยหรืองานนั้น เมื่อสิ้นสุดการเรียนของรายวิชาใดแล้วให้นำผลการเรียนของทุกวิชาย่อยหรือ ทุกงานในรายวิชานั้นมาประเมินเป็นผลการเรียน

วิธีการวัดผลประเมินผลการปฏิบัติงานแต่ละงาน (รายวิชาย่อย)

เมื่อผู้สอนพิจารณาเนื้อหาในแต่ละงานว่า ควรจัดสอนและวัดผลเน้นหนักทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างละกี่เปอร์เซ็นต์ อาจวัดผลโดยใช้วิธีสังเกตการปฏิบัติงาน การทดสอบหรือการดูผลงาน ตั้งแต่เริ่มปฏิบัติจนสิ้นสุดและให้ผลการเรียนออกมาเป็นคะแนน แล้วจึงนำคะแนนของการวัดผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของงานนั้นมารวมกัน ได้เท่าไรนำผลรวมที่ได้มาปรับระดับคะแนนตามเกณฑ์ต่อไปนี้

คะแนนตามร้อยละ

90-100	เท่ากับผลการเรียน	ดีมาก	ระดับคะแนน 4
75-89	เท่ากับผลการเรียน	ดี	ระดับคะแนน 3
60-74	เท่ากับผลการเรียน	ค่อนข้างดี	ระดับคะแนน 2
50-59	เท่ากับผลการเรียน	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	ระดับคะแนน 1
0-49	เท่ากับผลการเรียน	ต่ำกว่าเกณฑ์	ระดับคะแนน 0

การคำนวณหน่วยกิต ให้ใช้หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร คือ วิชาที่มีค่าหนึ่งหน่วยกิต หมายถึง วิชาที่ใช้เวลาเรียนรวมกันไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง ในการคิดคำนวณหน่วยกิตให้นำจำนวนชั่วโมงเรียนของแต่ละรายวิชามารวมกันแล้วหารด้วย 30 ผลลัพธ์คือ จำนวนหน่วยกิต

วิธีการประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา

โดยการจัดสอนแต่ละรายวิชาแบ่งออกเป็นรายวิชาย่อยหรืองาน ในแต่ละรายวิชาอาจประกอบด้วยงานหลายงาน เมื่อสิ้นสุดการเรียนในแต่ละวิชา ให้ประเมินผล โดยการนำผลการเรียนหรือผลการปฏิบัติงานของทุกงานในรายวิชานั้นๆมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนงาน นำผลลัพธ์มาปรับระดับคะแนนอีกครั้งหนึ่งโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.00	เท่ากับ	4
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	เท่ากับ	3
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	เท่ากับ	2
คะแนนเฉลี่ย	0.50 – 1.49	เท่ากับ	1
คะแนนเฉลี่ย	0.00 – 0.49	เท่ากับ	0

สื่อการสอน

หากจะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเรียนรู้และเข้าใจอย่างชัดเจน ต้องใช้อุปกรณ์บางอย่างเข้าช่วย ได้แก่ โสติดทัศนูปกรณ์หรือสื่อการสอน ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียน ฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพ เพราะจะช่วยให้การสื่อสารถ่ายทอดความรู้ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมีความเข้าใจดียิ่งขึ้น ช่วยดึงดูดความเข้าใจในการเรียน รวมทั้งแก้ปัญหาในการเรียนในหัวข้อที่สับสนหรือยุ่งยากและประหยัดเวลา (สุทธิ ประเสริฐ, 2531 และอุทัย หิรัญโต, 2523)

ลุดใจ เหล่าสุนทร (2505) ได้เสนอว่า หากมีการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องใช้ ตลอดจนวัสดุในการฝึกหัดเช่นเดียวกับอาชีพจริงที่เป็นอยู่ จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีมือเป็นไปตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้เครื่องมือเครื่องใช้จะต้องเพียงพอและใช้การได้ดีอยู่เสมอ

กิดานันท์ มลิทอง (2543) ได้กล่าวถึง หลักการเลือกสื่อการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. ต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่สอน
2. ต้องมีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ตามลำดับขั้นตอน
3. เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. วิธีใช้สะดวก ไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อน
5. มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
6. ราคาไม่แพงจนเกินไป

บงกช ทองวรินทร์ (2538) ได้เสนอแนวทางในการเลือกใช้สื่อไว้ดังนี้

1. สื่อแต่ละชนิดมีข้อดีและข้อจำกัดต่างกัน ดังนั้นจึงไม่มีสื่อใดที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับทุกจุดมุ่งหมาย
2. การเลือกสื่อให้เลือกตามวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาการสอน และคุณลักษณะเฉพาะของสื่อ นั้น
3. ความเป็นรูปธรรมและนามธรรมของสื่อบ่งบอกถึงความยากง่ายในการนำสื่อไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์การเรียนรู้ต่างกัน
4. คุณภาพและประสิทธิภาพของสื่อไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคา
5. อย่าใช้สื่อการสอนโดยไม่จำเป็น

จากหลักการดังกล่าว ผู้สอนจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวและตรวจดูความถูกต้องของเนื้อหา และวิธีการใช้สื่อ เพื่อนำมาใช้อธิบายประกอบบทเรียนให้เหมาะกับผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จากนั้นจึงเลือก ดัดแปลงหรือออกแบบสื่อ ซึ่งอาจจะต้องจัดเตรียมสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจจะใช้สื่อโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน จากนั้นจึงติดตามผลและประเมินผล

การใช้สื่ออื่นเพื่อให้ทราบถึงจุดบกพร่องที่จะนำมาปรับปรุงการสอนให้ดียิ่งขึ้น (Henich and others, 1999)

สภาพแวดล้อมทางการเรียน

สภาพแวดล้อมมีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนและเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของบุคคลได้ การจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนมีผลต่อบรรยากาศในการเรียนและมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความกระตือรือร้น ในการเรียนด้วยการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับวัยของผู้เรียน บทเรียน และกิจกรรมที่ครูนำมาใช้สอนประกอบบทเรียนซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งถาวร แต่ควรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามลักษณะบทเรียนหรือกิจกรรมและตามความเหมาะสม(กัลยาณี จิตริวิริยะ, 2539 และ บัญชา บรมพิชัยชาติกุล, 2522)

สมคิด อิศระวัฒน์ (2543) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เป็น 2 ประเภทคือ

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ขนาดของห้องเรียนหรือห้องฝึกอบรม แสง เสียง กลิ่น ความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ และอุณหภูมิที่พอเหมาะ

2. สภาพแวดล้อมทางจิตใจ ได้แก่ การสร้างความรู้สึกสบายใจเกิดขึ้น ไม่มีการบีบคั้นทางด้านจิตใจ ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นคนสำคัญ และสภาพการเรียนสนุกสนาน ยืดหยุ่น ไม่เครียด ผู้สอนให้อภัยและให้โอกาสผู้เรียน

หวน พินธุพันธ์ (2508) ได้กล่าวถึง ลักษณะและที่ตั้งของสถานที่สอนและฝึกงานวิชาชีพควรจะเป็นสถานที่ที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่มีสภาพที่ทำให้เกิดอันตรายจากการเข้าไปฝึกงาน เช่น แสงสว่างไม่เพียงพอ

พิสิษฐ์ ธานี (2506) กล่าวถึงสถานที่สอนและที่ฝึกงานในการเรียนการสอนว่า เป็นสถานที่ที่ดึงดูดความสนใจให้นักเรียนและคนทั่วไปให้สนใจวิชาชีพมากขึ้น และการสอนวิชาชีพจะได้ผลตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ ก็เพราะมีอาคาร โรงฝึกงาน ให้เข้าไปเรียนและฝึกงานได้ตามความถนัดและความสนใจ

Davies (1981) ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนว่า ควรจะคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการสอน อันได้แก่ ปัจจัยต่างๆดังนี้

1. ความสะดวกในการเดินทางไปถึงและความสะดวกของสถานที่
2. ขนาดและรูปร่างของห้องเรียน ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้เรียนและกิจกรรมทางการเรียน
3. สภาพอากาศ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเหนื่อยล้า เช่น ถ้าห้องเรียนร้อนเกินไป มักจะทำให้ผู้เรียนง่วง จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการเรียนจะลดลงทุกๆ 2% ต่อ

อุณหภูมิที่เพิ่มจาก 24 องศาเซลเซียส ดังนั้นจะต้องจัดห้องเรียนให้อากาศถ่ายเทได้สะดวกและเป็นสบาย

4. แสงสว่าง หากมีแสงจ้าหรือสว่างมากเกินไป จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียดและเมื่อยล้าและเป็นอันตรายต่อสายตาด้วย

5. เสียงรบกวน ทั้งจากภายนอกสถานที่เรียนและภายในสถานที่เรียน ได้แก่ เสียงเครื่องปรับอากาศ พัดลมระบายอากาศและเสียงจากห้องเรียนที่ติดกัน อาจทำให้ผู้เรียนมีสมาธิน้อยลง

6. จำนวนที่นั่งและโสตทัศนอุปกรณ์ โดยทั่วไปผู้เรียนกลุ่มเล็กจะมีประสิทธิภาพในการเรียนมากกว่า แต่จำนวนจะมีผลหากเป็นการเรียนที่ให้ข้อมูลความรู้ทั่วไป

7. การจัดที่นั่งและมุมมอง ซึ่งจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนที่นั่งแถวหน้ามักจะมีบทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม

8. ความยืดหยุ่นในการจัด

การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่ดี ย่อมมีส่วนเสริมประสิทธิภาพทางการเรียนของผู้เรียนได้มากขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สอนได้เข้าใจถึงอุปสรรคในการเรียนรู้ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนให้มากยิ่งขึ้น

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาถึงความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรอบกำหนดแนวคิดในการศึกษาดังนี้

1. **หลักสูตร** ต้องเน้นที่ความต้องการของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวิชาชีพ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานด้วย

2. **กิจกรรมการเรียนการสอน** วิธีการสอนที่ใช้ต้องทำให้ผู้เรียนเห็นว่ามีอำนาจและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้ เช่น มีการสาธิตประกอบคำบรรยาย หรือไปดูงานในสถานที่จริงหรือสถานประกอบการ

3. **ครูผู้สอน** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อผู้เรียน ถ้าครูมีความเอาใจใส่และเข้าใจผู้เรียน ตลอดจนจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ก็จะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

4. **สื่อการสอน** ต้องเสริมเนื้อหาให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจให้มากขึ้น วิชาชีพบางด้านไม่สามารถอธิบายให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องมีสื่อการสอนที่ดีที่สามารถให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วย

5. **สภาพแวดล้อมทางการเรียน** ในที่นี้หมายถึงสถานที่ที่มีการเรียนการสอนว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร มีความสะดวก ปลอดภัย แสงสว่างเพียงพอหรือไม่ นอกจากนี้ยังหมายถึงช่วงเวลาในการเรียนที่จัดขึ้นด้วย เช่น รอบเช้า รอบบ่ายหรือรอบค่ำที่จะต้องตรงกับเวลาว่างของผู้เรียน

6. **การวัดและประเมินผล** เช่น การให้ผู้เรียนประเมินตนเองหรือ การพูดคุยกันระหว่างครูกับนักศึกษา จะช่วยให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนได้ชัดเจนขึ้น

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับตลาดแรงงาน

ตลาดแรงงานมีลักษณะบางอย่างที่ต่างจากตลาดสินค้า คือไม่สามารถที่จะมองเห็นตลาดแรงงานได้อย่างแท้จริง และการซื้อขายแรงงานก็ไม่เหมือนกับการซื้อขายสินค้าหรือบริการอื่นๆ ตลาดแรงงานไม่ขึ้นอยู่กับสถานที่เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพและประเภทของแรงงานอีกด้วย แรงงานที่มีคุณภาพดี มีความสามารถสูง มักเป็นที่ต้องการของนายจ้างทั่วไป ตลาดแรงงานจึง หมายถึง การเจรจาหรือตกลงว่าจ้างทำงานระหว่างนายจ้างผู้ซื้อแรงงาน และฝ่ายลูกจ้าง ซึ่งเป็นผู้ขายแรงงาน ทำให้การจ้างงานเกิดขึ้น โดยฝ่ายนายจ้างก็ได้รับบริการจากคนงานและฝ่ายคนงานก็ได้รับค่าจ้างซึ่งเป็นผลตอบแทนจากการขายแรงงานของตน (จุฑา มนัสไพบุลย์, 2537)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ได้จำแนกตลาดแรงงานเป็น 2 ส่วน คือ

1. **ตลาดแรงงานในระบบ (Formal Sector)** หมายถึง ธุรกิจที่สามารถเข้าทำงานได้ยาก เป็นหน่วยธุรกิจที่อยู่ในตลาด มีการจ้างงานที่เป็นแบบแผน มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร มีสภาพแรงงาน มีอัตราค่าจ้างที่แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน ตลาดแรงงานภาครัฐบาลได้แก่ ภาคราชการและรัฐวิสาหกิจ และตลาดแรงงานภาคเอกชน ได้แก่ หน่วยธุรกิจขนาดใหญ่และขนาดกลาง

2. **ตลาดแรงงานนอกระบบ (Informal Sector)** เป็นธุรกิจที่สามารถเข้าทำงานได้ง่ายกว่า ลักษณะการจ้างงานมีความยืดหยุ่นสูง แรงงานสามารถเข้าและออกจากตลาดได้ง่าย อัตราค่าจ้างเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะอุปสงค์และอุปทานแรงงานในแต่ละช่วงเวลา หน่วยธุรกิจมีขนาดเล็กที่มีคนทำงานน้อยกว่า 10 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2538 พบว่า ตลาดแรงงานนอกระบบจะมีแนวโน้มลดลง ตลาดแรงงานในระบบมีการจ้างผู้มีการศึกษาระดับสูงและระดับกลางเป็นสำคัญ ส่วนผู้มีงานทำในตลาดแรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาต่ำโดยเฉพาะระดับต่ำกว่าประถมศึกษาถึงกว่าร้อยละ 90 ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้ให้ความสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมและบริการที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้ในอนาคตแรงงานที่จะเข้าทำงานในสถานประกอบการนั้นต้องมีการศึกษาเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของสถานประกอบการเหล่านี้ด้วย

จากรายงานผลการสำรวจสถานการณ์ความต้องการแรงงานและยกระดับฝีมือภายใต้ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2542-2543 (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2543) เกี่ยวกับความต้องการของสถานประกอบการในปัจจุบัน พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดความต้องการแรงงานเป็น 2 ด้าน คือ ทางสายกระบวนการผลิตมีถึงร้อยละ 71.6 และสายสำนักงาน ร้อยละ 28.4 ในส่วนของภาพรวมความต้องการของตลาดแรงงานในสายงานกระบวนการผลิตตำแหน่งงานที่มีความต้องการมากเป็น 8 อันดับแรกได้แก่

1. แรงงานทั่วไป มีความต้องการถึงร้อยละ 60.7
2. พนักงานระดับปฏิบัติการ ร้อยละ 14.4
3. ช่างฝีมือ ร้อยละ 8.5
4. หัวหน้าแผนก/งาน ร้อยละ 5.3
5. ช่างกึ่งฝีมือ ร้อยละ 4.5
6. วิศวกร ร้อยละ 3.7
7. ช่างเทคนิค ร้อยละ 2.8
8. นักวิชาชีพ ร้อยละ 0.1

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรวิชาชีพพระยะสันที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครจัดขึ้นนั้น ครอบคลุมความต้องการของตลาดแรงงานในบางสาขาวิชา คือ ประเภทสาขาวิชาอุตสาหกรรม ซึ่งจัดได้ครบตามความต้องการของตลาดแรงงาน สาขาวิชาที่ยังมีความนิยมมากคือ คหกรรม ซึ่งลำดับอาชีพข้างต้นมิได้มีอาชีพในสาขาวิชาชีพคหกรรมเลย ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นรายงานความต้องการแรงงานของสถานประกอบการ ไม่ได้รวมถึงการประกอบอาชีพอิสระที่มักจะเป็นการผลิตและจำหน่ายเองของผู้ที่รับการศึกษาวิชาชีพพระยะสันประเภทคหกรรม นอกจากนี้สาขาวิชาเกษตรกรรมก็ยังไม่ได้อยู่ในความต้องการของสถานประกอบการด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า แรงงานที่ต้องการฝึกอาชีพในปัจจุบันมีทั้งในส่วนที่ต้องการทำงานในสถานประกอบการและประกอบอาชีพส่วนตัว

อย่างไรก็ตามยังมีความต้องการแรงงานในบางสาขาวิชาชีพที่ทางศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจัดได้แต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการในตำแหน่งงานทั้งหมด นั่นคือ ในสายสำนักงานซึ่งในทางปฏิบัติหากผู้เรียนมีความต้องการและจำนวนมากพอทางหน่วยงานก็อาจจะจัดการศึกษาให้ได้ แต่การสำรวจถึงความต้องการของผู้เรียนทั้งหมดก็เป็นไปได้ยากเพราะข้อจำกัดประการต่างๆ อาทิ กลุ่มเป้าหมายมีจำนวนมากและมีภาระในการหาเลี้ยงชีพ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและสื่อการสอนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตในแต่ละแห่ง ส่งผลให้แรงงานที่มีการศึกษาระดับต่ำไม่สามารถแข่งขันในสายสำนักงานได้มากเท่าใดนัก (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2529 อ้างถึงใน อารยา นครเขตต์, 2533)

นอกจากนี้ผลจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ที่มักจะทำให้เกิดการลดความต้องการแรงงานในการผลิต จากรายงานผลงานวิจัยเรื่อง ผลกระทบต่อการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิต : ศึกษากรณีอุตสาหกรรมทอผ้า (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา, 2539) พบว่า การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตแทนเทคโนโลยีเก่าไม่ได้ส่งผลกระทบในทางลบต่อคนงานทั้งในแง่การจ้างงานและการฝึกอบรมทักษะแรงงาน การนำเทคโนโลยีการผลิตแบบใหม่มาใช้มีผลในการสร้างงานหรือชะลอการเลิกจ้างงานในขณะที่ตลาดหดตัว ซึ่งเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ที่ใช้ในการผลิต

ประกอบด้วย เทคโนโลยีการผลิต (process technology) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มผลิตภาพ (productivity) และช่วยลดของเสียในการผลิต และเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ (product technology)

ข้อคาดการณ์จากรายงานดังกล่าวสรุปได้ว่า เทคโนโลยีทั้ง 2 ประเภทสามารถเพิ่มการจ้างงานได้ เนื่องจากช่วยทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ต้องมีการสร้างตลาดใหม่ตามไปด้วยหรือในอีกแง่หนึ่ง สำหรับเทคโนโลยีกระบวนการผลิตซึ่งมักจะเกิดควบคู่กับการประหยัดแรงงาน แต่หากมีการเพิ่มผลิตภาพที่ทำให้เกิดการลดต้นทุน ก็จะทำให้เกิดการแข่งขันมากขึ้น จนส่วนแบ่งในตลาดเพิ่มขึ้นและนำมาสู่การจ้างงานที่เพิ่มขึ้นได้

ดังนั้นในการจัดการศึกษาวิชาชีพเพื่อเตรียมแรงงานคุณภาพให้ตรงกับความต้องการควรมีการจัดการแนะแนวอาชีพให้กับนักเรียนนักศึกษาให้มากขึ้น ซึ่งในปีพ.ศ. 2542(กรมการจัดหางาน, 2542) ได้มีการแนะแนวอาชีพทั่วประเทศให้แก่ นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปเพียง 968,660 คน โดยเป็นประชากรในกรุงเทพฯเพียง 69,904 คน ในจำนวนนี้เป็นนักเรียน นักศึกษา 10,699 คน ส่วนประชาชนทั่วไป 59,205 คน จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความต้องการแรงงานที่มีอยู่กับจำนวนประชาชนที่ได้รับการแนะแนวอาชีพมีความสอดคล้องกันอย่างชัดเจน หากมีการจัดแนะแนวอาชีพเพิ่มขึ้นก็อาจจะช่วยให้ประชากรในวัยแรงงานเห็นแนวทางในการพัฒนาฝีมือแรงงานของตนเองได้

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พจนี ราศิริธนะ (2526) ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่ตามหลักสูตรระยะสั้น ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า นักศึกษาต้องการให้ครูสาธิตประกอบการอธิบายแล้วจึงให้ฝึกปฏิบัติงาน ส่วนประสิทธิภาพของเครื่องมือปานกลาง และไม่เพียงพอ นักศึกษาต้องการให้ประเมินผลด้วยวิธีการทำงานให้ดู ให้ครูสังเกตการทำงานและนำผลงานมาตรวจ

อาชัญญา สิริยานนท์ (2527) ศึกษาเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้ใหญ่สายอาชีพ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพต้องการให้การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพทุกสาขามีความคิดเห็นตามสภาพความเป็นจริงในด้านตัวครู ด้านตัวนักศึกษา และด้านเนื้อหาและด้านหลักสูตรอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ส่วนด้านสื่อการสอนและการประเมินผลควรปรับปรุง

วินัย สายหงษ์ (2528) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพระยะสั้นของครูผู้สอนและผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอน

วิชาช่างยนต์ วิชาช่างตัดเสื้อผ้าสตรี และผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง หลักสูตรควรเน้นการนำไปใช้เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่และแยกเนื้อหาหลักสูตรออกเป็นรายวิชา

สุรีย์ นาคนิยม (2528) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ หลักสูตรระยะสั้นของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 พบว่า วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการฝึกวิชาชีพเก่าไม่ทันสมัย นักศึกษาต้องการให้มีบริการแนะแนวอาชีพและจัดหางานเมื่อเรียนจบ

จิรศักดิ์ พลรัฐธนาสิทธิ (2529) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหาด้านการเรียนการสอนของนักศึกษาแผนกช่างเครื่องยนต์ ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ซึ่งจัดโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาที่สำคัญในการเรียนแผนกช่างยนต์ คือ ปัญหาหลักสูตรกำหนดเวลาเรียนน้อยเกินไป และหลักสูตรกำหนดเวลาเรียนภาคปฏิบัติน้อยเกินไป รองมาคือปัญหาอุปกรณ์และวัสดุไม่เพียงพอ และด้านสังคมการเรียน ด้านตัวครู ความเป็นกันเอง ความยุติธรรมของครูตามลำดับ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2529) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัจจัยในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพระยะสั้น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การดำเนินงานสามารถให้การศึกษาก่อสร้างได้เป็นอย่างมากและควรปรับปรุงการรับสมัครให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาวิชาชีพ โดยการสัมมนาแนะแนวก่อนสมัคร จัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างตามความรู้พื้นฐานของนักศึกษา เพิ่มเติมเทคนิคใหม่ๆ ให้แก่ครูหรือวิทยากรและควรมีการจัดรายงานผลการเรียนการสอนของนักศึกษา

พูนทรัพย์ ชาตวงศ์ (2532) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แผนกวิชาช่างเสื้อผ้าสตรี ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในเขตภาคกลาง พบว่า ครูผู้สอนต้องมีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ควรพานักศึกษาไปดูงานนอกสถานที่ หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูผู้สอนและนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นและประสบการณ์ตรง

มนัส ศรีภักดิ์ (2533) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นโรงเรียนสารพัดช่าง เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัญหาสูงสุดของนักศึกษาคือ ครูไม่เข้าใจนักศึกษา รองมาคือ ครูไม่ให้ความสนใจนักศึกษา นอกจากนี้ครูผู้สอนยังขาดการอบรมเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้อันของผู้ใหญ่และการจัดการเรียนการสอน

อารยา นครเขตต์ (2533) ได้ศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาวิชาชีพระยะสั้นของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในช่วงปี 2535-2539 พบว่า ผู้ที่เข้ารับการศึกษาอาชีพอาจแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพใหม่ที่สบาย เบาแรงและรายได้ดีกว่าอาชีพเดิมที่ทำอยู่ ผู้ที่พอใจอาชีพที่ทำอยู่แล้ว ต้องการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น และผู้ที่ต้องการมีอาชีพเสริมเพื่อให้มีรายได้หลายทาง ในอดีตผู้เข้ารับการอบรมไปแล้วส่วนใหญ่ไม่สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เพราะไม่รู้จริง และไม่ได้คุณภาพ การจัดฝึกไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน อุปกรณ์การสอนมีอยู่จำกัด แต่แนวโน้มที่จะเป็นไปได้คือ จัดฝึกอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนไปพัฒนาอาชีพเดิม ให้ผู้เรียนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นของท้องถิ่น ทางด้านหลักสูตรจะให้ความรู้ทั้งด้านทักษะอาชีพ การจัดการและการมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้จะมีการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียนอย่างต่อเนื่อง

วิรัช ศรีทอง (2534) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของครูสอนวิชาชีพพระยะสันประเภทอุตสาหกรรมของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคเหนือ พบว่า วัสดุอุปกรณ์การฝึกวิชาชีพไม่เพียงพอกับผู้เรียน ขาดข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน อัตราค่าตอบแทนที่ได้ไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีพในปัจจุบันและต้องการให้มีงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมการแนะแนวอาชีพ

สุพิน เปรมศรี (2535) ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุการเลือกเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษา ในหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดชลบุรี จำนวน 328 คน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 14-18 ปี จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และสมัครเรียนวิชาช่างอุตสาหกรรมมากที่สุด สาเหตุที่เลือกเรียนเพราะต้องการหาประสบการณ์และระดับความรู้เพื่อเทียบโอนเรียนง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อย ต้องการมีวิชาชีพติดตัวและต้องการนำความรู้มาปรับใช้กับสภาพเศรษฐกิจที่สูงขึ้นในปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2538) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษา พบว่า ปัจจัยทั้งหมด 5 ประการมีส่วนเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ได้แก่

1. การมีผู้สอนที่มีคุณภาพ ผู้บริหารจะต้องเลือกครูที่มีวุฒิและประสบการณ์ตรงตามสาขาที่สอน มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความรักในอาชีพครู
2. มีระบบบริหารที่ดี มีการกระจายอำนาจ ให้อิสระในการทำงาน รับฟังความคิดเห็น มีค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ดี อำนวยความสะดวกเรื่องอุปกรณ์การสอนและสื่อการสอนอย่างเต็มที่ สนับสนุนให้ครูก้าวหน้าทางวิชาการ โดยส่งไปดูงานหรือศึกษาต่อ
3. หลักสูตร ที่เน้นทั้งภาคปฏิบัติและทฤษฎี มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น การเสริมความรู้ทางภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และความมีระเบียบวินัย

4. ผู้เรียน ที่จับออกไปมีความชำนาญในการทำงานและมีคุณสมบัติตามที่ตลาดแรงงานต้องการ (ความรู้เฉพาะทาง ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์และความมีระเบียบวินัย)

5. ทำเลที่ตั้งหรืออาคารสถานที่ ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก อาคารสถานที่สะอาดเรียบร้อย มีอุปกรณ์และสื่อการสอนที่พร้อมและทันสมัย

กัญญาภัก พิษณุตม์ (2539) ศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจในการเลือกเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักเรียนโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร จำนวน 943 คน พบว่านักเรียนโรงเรียนฝึกอาชีพส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 15-35 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและไม่ได้ทำงาน เหตุผลที่เลือกเรียนเพราะมีใจรักและสมัครเรียนด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีวิชาชีพที่สนใจ ต้องการความรู้ไปประกอบอาชีพ ต้องการมีรายได้เป็นของตนเอง และวิชาที่เปิดสอนเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน อีกทั้งคาดหวังว่า การเรียนสายอาชีพสามารถหางานทำง่ายกว่าสายสามัญ

ฉวีวรรณ ธิบรวมทรัพย์ (2540) ศึกษาความคิดเห็นของผู้สอนเกี่ยวกับปัญหาการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร จำนวน 179 คน พบว่า ปัญหาการสอนโดยรวมอยู่ในระดับน้อยกล่าวคือ ด้านหลักสูตรนั้นไม่มีเนื้อหาในเรื่องของการจัดการหรือการตลาดเพื่อประกอบอาชีพอิสระ ด้านวิธีการสอนและการประเมินผลคือ ผู้สอนไม่ได้รับการฝึกอบรมเทคนิคการสอนใหม่ๆ และด้านอาคารสถานที่คือ ห้องเรียนหรือสถานที่ปฏิบัติงานคับแคบเกินไป

สมจิตร ยิ่งยงดำรงฤทธิ์ (2540) ศึกษาปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น แผนกวิชาช่างเครื่องยนต์ วิทยาลัยสารพัดช่างในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 208 คน ใน 4 ด้านคือ ด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการสอน ด้านครู และด้านผู้เรียน พบว่า ด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาการวัดเกินไป ด้านกระบวนการเรียนการสอน สอนเฉพาะในสถานศึกษา ผู้เรียนไม่มีโอกาสไปดูงานหรือฝึกงานนอกสถานที่ ด้านครู คือ ครูเจ้าระเบียบเกินไปและด้านผู้เรียน คือ ไม่มีเวลาทบทวนบทเรียน

งานวิจัยในต่างประเทศ

Super (1990) ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาอาชีพของผู้ใหญ่ พบว่า การศึกษาต่อเป็นการเปลี่ยนแปลงสู่ความก้าวหน้าทางอาชีพด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการศึกษาสายอาชีพเป็นการเตรียมตัวเพื่อการทำงาน นักศึกษาผู้ใหญ่อาจเข้ามาเรียนเพราะต้องการเปลี่ยนอาชีพหรือความก้าวหน้าในการทำงาน เช่น กลุ่มแม่บ้านที่ต้องการเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังจากหย่าร้าง หรือ ชายวัยกลางคนที่ถูกเลิกจ้างงานอาจจะลงเรียนวิชาชีพเพื่อเปลี่ยนงานใหม่ เป็นต้น

Association for Career and Technical Education's (ACTE) ได้สรุปลักษณะของแรงงานที่เป็นที่ต้องการของนายจ้างลงในวารสาร Techniques: Connecting Education and Careers

ฉบับเดือนพฤษภาคม 2544 ระบุว่า นายจ้างต้องการลูกจ้างที่ทำงานได้คุ้มค่า ปรับตัวและเรียนรู้ได้อีกทั้งต้องมีทักษะที่เหมาะสมกับงานและต้องมีทักษะพิเศษหรือความสามารถพิเศษที่จำเป็นสำหรับนวัตกรรมใหม่ๆหรือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆในการทำงาน นอกจากนี้จะต้องมีทักษะพื้นฐานในการทำงานได้ เช่น ทักษะในการสื่อสาร การคำนวณ การใช้คอมพิวเตอร์ อีกทั้งมีทัศนคติที่ดีต่องานและมีความมุ่งมั่นต่องาน มีนิสัยรักการเรียนรู้และความจำดี รู้จักประยุกต์ใช้ทักษะพื้นฐานในด้านอาชีพ เทคนิควิธีการ วิทยาศาสตร์และการจัดการ

Brown (2000) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนอาชีพของผู้ใหญ่ พบว่า ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงขององค์กร อัตราการว่างงาน ความต้องการแรงงานที่มีทักษะ คุณสมบัติและความสามารถในสาขาเทคโนโลยีสมัยใหม่และความต้องการความก้าวหน้าในอาชีพของพนักงาน การเปลี่ยนงานเป็นเรื่องปกติของแรงงานในสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและมีการแข่งขันกันทั่วโลก ทำให้เกิดหน้าที่ บทบาทและอาชีพใหม่ๆขึ้น ลักษณะของผู้ใหญ่ที่คิดจะเปลี่ยนงานคือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อศักยภาพของงาน มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความยืดหยุ่น

Harvey (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดฝึกวิชาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า นักเรียนที่ยังเรียนไม่จบแล้วลาออก เมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานในเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จะไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับของนายจ้าง เพราะการจ้างงานในปัจจุบันต้องการแรงงานที่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีใหม่ในระดับสูงที่แรงงานเหล่านั้นขาดไป การจัดฝึกวิชาชีพเป็นการช่วยให้นักเรียนหรือแรงงานเหล่านี้ได้มีทักษะทางด้านวิชาการและได้รับโอกาสที่จะฝึกฝนและเรียนรู้ทักษะต่างๆที่จำเป็นในการเข้าทำงานในตลาดงานที่มีการแข่งขันสูง นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สอนวิชาชีพจำเป็นต้องรู้ความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ความต้องการของตลาดแรงงานในท้องถิ่น และทักษะต่างๆที่จำเป็นในงานที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อนำข้อมูลมาจัดฝึกวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนการจัดการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้เรียนด้วย

Lanes (2001) ได้ศึกษาถึงการศึกษาสายอาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดี บิล คลินตัน พบว่า ผู้เรียนวิชาชีพจะต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์และทางเทคนิค วิชาชีพจึงจะเข้าแข่งขันในตลาดแรงงานได้ การจัดฝึกวิชาชีพสมัยใหม่จะต้องเน้นการใช้ความคิดแล้ว ทักษะการปฏิบัติจะตามมา ถึงแม้ว่าจะสำเร็จการศึกษาแล้วหากไม่มีการฝึกวิชาชีพเพิ่มเติมก็อาจจะล่าหลังได้ ซึ่งในปัจจุบันผู้เรียนวิชาชีพจะต้องมีพื้นฐานทางวิชาการที่ดีแล้วมาเสริมการฝึกวิชาชีพ เช่น คอมพิวเตอร์ และจากนี้ไปภาพลักษณ์ของการเรียนวิชาชีพจะเปลี่ยนไปจากอดีตที่ผู้มีสติปัญญาดีก็จะเข้าเรียนมหาวิทยาลัย แต่ถ้าผู้มีสติดีก็จะมาฝึกอาชีพ เป็นผู้ที่มาเรียนวิชาชีพจะต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาดีด้วยแล้วขาดทักษะบางอย่างที่จำเป็นในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนเหล่านี้จะเป็นผู้ที่มีการทำงานแล้วแต่ต้องการมีรายได้เพิ่มโดยไม่ต้องลาออกจากการทำงาน จึงมา

ฝึกอาชีพเพื่อประโยชน์ในการทำงานปัจจุบันและหารายได้เพิ่มซึ่งในโรงเรียนมัธยมได้มีการจัดหลักสูตรเตรียมความพร้อมทางด้านอาชีพและวิชาการให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชาชีพ และในมหาวิทยาลัยก็จัดให้เป็นหลักสูตรหนึ่งในการฝึกงานไปโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานธุรกิจกับสถาบันการศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้งาน

Passe (2001) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาสายอาชีพในศตวรรษที่ 21 พบว่า การศึกษาสายอาชีพในศตวรรษที่ 21 จะต้องให้ความรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และตลาดแรงงานที่แข่งขันกันทั่วโลก ซึ่งต่างจากการให้การศึกษาแก่โรงงานในภาคเกษตรหรือในโรงงาน ซึ่งครูและผู้บริหารบางคนเห็นว่า การศึกษาสายอาชีพเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียนที่ไม่ถนัดทางด้านวิชาการ แต่ธุรกิจและอุตสาหกรรมในปัจจุบันต้องการแรงงานที่มีความรู้ทั้งด้านวิชาการและเทคโนโลยี ดังนั้นหากการศึกษาสายอาชีพเป็นการเตรียมแรงงานเข้าสู่การทำงาน การศึกษาสายอาชีพจะต้องเตรียมความพร้อมให้กับแรงงานให้มีการศึกษามากขึ้น ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

สำหรับในการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักศึกษาผู้ใหญ่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นที่สอดคล้องกับความต้องการของแรงงานครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

